

DFS projekt UM-1214:

Udvikling og afprøvning af koncept for orkestersammenspil med gradueret nodemateriale

Afsluttende rapport

Projektet har fået økonomisk støtte fra Dansk Folkeoplysnings Samråd's
Udviklingspulje til lokal folkeoplysning

Indhold:

Resumé	3
Baggrund	4
Projekt formål	4
Projekt forløb	4
Bearbejdning af noder	6
Heldagsstævnet i Århus	8
Strygerstævnet i Helsingør	9
Heldagsstævnet i Hillerød	10
Konklusioner og anbefalinger	11

Bilag:

1. Evaluering fra Mette Hanskov
2. Evaluering fra Marianne Granvig
3. Tilbagemeldinger Århus 3. oktober
4. Tilbagemeldinger Helsingør 7. november
5. Tilbagemeldinger Hillerød 21. november
6. Referat fra afsluttende workshop 27. november
7. Liste over værker der er tilgængelige efter projektet

Resumé

Et vigtigt folkeoplysningstilbud til klassiske amatørmusikere er sammenspilsmulighed i orkestre, og mange af de danske klassiske amatørorkestre er samlet under Dansk Amatørorkester Samvirke. En af de store udfordringer mht at få nye medlemmer i orkestrene er, at de fleste orkesterværker stiller store krav til de spillemæssige færdigheder. Formålet med projektet har været dels at udvikle en hensigtsmæssig metode til bearbejdning af nodematerialet og dels at afprøve hvordan det vil fungere i praksis, herunder om der er særlige ting man skal være opmærksom på ved brug af gradueret nodemateriale.

Graduerede noder er en simplificering af værkets originale stemmer udformet således, at mindre øvede amatørmusikere får mulighed for at spille med i værker, der ellers er af en sværhedsgrad, de ikke umiddelbart ville kunne honorere. Graduerede noder kan være med til at give børn og unge oplevelsen af "suset" ved at være med til at spille den store musik. Måske kan de også lette voksnes amatørers vej tilbage blandt de udøvende efter mange års pause fra instrumentet, hvor fokus har været på karriere og familiedannelse. Endelig kan de graduerede stemmer muligvis fastholde amatører, der ikke har det spillemæssige niveau, der kræves for at spille de originale stemmer.

Der blev under projektet udarbejdet gradueret nodemateriale til to heldags orkesterstævner og noderne fra det ene blev desuden afprøvet som bladspil på et strygerstævne. Århus Musikskoles strygerorkester "Nedstrygerne" spillede sammen med Århus Strygerensemble den 3. oktober med Mette Hanskov som dirigent. Værkerne var af Mozart, Bach, Britten og Leroy Andersson. Mozarts Salzburger symfoni nr. 1 blev desuden afprøvet som bladspil på DAOS strygerstævnet i Helsingør den 7. november med Marianne Granvig som dirigent. Den 21. november var Nordsjællands Sinfonia vært for et heldagsstævne for fuldt symfoniorkester, hvor der igen med Mette Hanskov på podiet blev spillet 1.sats af Brahms symfoni nr. 1 og Kuhlau Ouverturen til Elverhøj.

Efter hver test blev deltagerne bedt om at udfylde et elektronisk evalueringsskema. Der var en entydig positiv indstilling til konceptet og en klar anbefaling af, at DAOS arbejder videre med at skabe muligheder for at orkestrene kan få adgang til gradueret nodemateriale. Desuden gav tilbagemeldingerne værdifulde kommentarer og anbefalinger til det videre arbejde. Afslutningsvist blev der den 27. november afholdt en workshop med nogle af projektets nøglepersoner.

Konklusionen på projektet er, at DAOS absolut bør arbejde videre med konceptet og finde hensigtsmæssige metoder til dels at udbrede kendskabet til mulighederne og dels til at skabe gradueret nodemateriale i større målestok. Projektets forventninger til det graduerede nodemateriales betydning for sammenspilsmulighederne for mindre øvede amatørmusikere i alle aldre blev dokumenteret, og der blev udviklet en hensigtsmæssig metode til bearbejdning af noderne med påpegning af faser i processen, hvor der skal udvises særlig påpasselighed.

Det blev samtidig påvist, at det ikke er nok bare at opbygge et arkiv med gradueret nodemateriale, som orkestrene kan trække på. Stævnet i Århus viste klart potentialet i et samarbejde mellem musikskolen og det lokale amatørorkester, men trods ihærdig indsats fra Nordsjællands Sinfonia lykkedes det ikke her at få en eneste af musikskolerne i Nordsjælland gjort interesseret i at medvirke i projektet. Musikskoleeleverne har brug for at opleve, at der er et aktivt amatørmusikliv uden for musikskolen, som de vil kunne deltage i, når de bliver ældre. Her ligger en udfordring, som DAOS vil arbejde med at finde en løsning på.

Baggrund

Dansk Amatørorkester Samvirke (DAOS) gennemførte i 2012-13 i samarbejde med Danske Musik- og Kulturskole Ledere (DMKL) et analyseprojektet: "Hvor går musikskoleeleverne hen, når de går ud" med støtte fra DFS udviklingspuljen (UP1210). En af de væsentlige anbefalinger fra analyseprojektet var, at der skulle etableres et nodebibliotek med graduerede stemmer til brug for knap så rutinerede orkestermusikere.

Graduerede noder er en simplificering af værkets originale stemmer udformet således, at mindre øvede amatørmusikere får mulighed for at spille med i værker, der ellers er af en sværhedsgrad, de ikke umiddelbart ville kunne honorere. Graduerede noder kan være med til at give børn og unge oplevelsen af "suset" ved at være med til at spille den store musik. Måske kan de også lette voksne amatørers vej tilbage blandt de udøvende efter mange års pause fra instrumentet, hvor fokus har været på karriere og familiedannelse. Endelig kan de graduerede stemmer muligvis fastholde amatører, der ikke har det spillemæssige niveau, der kræves for at spille de originale stemmer.

Opbygningen af et nodearkiv med graduerede stemmer er et meget omfattende projekt, og inden DAOS eventuelt igangsætter dette arbejde, ønskede vi at gennemføre et pilotprojekt, hvor vi kunne afdække nogle af de udfordringer, der vil være med udviklingen af nodematerialet, og afprøve, hvordan det fungerer i praksis med brug af graduerede noder i orkestersammenhæng.

Dansk Folkeoplysnings Samråd har været imødekommende over for en ansøgning om støtte til dette pilotprojekt.

Projekt formål

Et vigtigt folkeoplysningstilbud til amatørmusikere er sammenspilsmulighed i orkestre, og her er udfordringen, at de fleste orkesterværker stiller store krav til de spillemæssige færdigheder. Men hvis man for strygerstemmernes vedkommende bearbejder nodematerialet, så der findes graduerede stemmer, skaber det mulighed for fælles musikalske oplevelser mellem mennesker med forskelligt spilleteknik niveau. De mere øvede strygere spiller de originale stemmer med alle detaljerne, mens de mindre øvede spiller enklere stemmer, som stadig giver musikken den rigtige karakter.

Formålet med projektet har været dels at udvikle en hensigtsmæssig metode til bearbejdning af nodematerialet og dels at afprøve hvordan det vil fungere i praksis, herunder om der er særlige ting man skal være opmærksom på ved brug af gradueret nodemateriale. Desuden var det forventet, at vi på basis af pilotprojektets erfaringer kunne skabe grundlaget for et efterfølgende større projekt og dermed skabe gode tilbud for sammenspil mellem amatørmusikere på forskelligt spilleteknik niveau.

Projekt forløb

Pilotprojektet var planlagt gennemført i perioden fra september 2014 til august 2015 og blev da også igangsat umiddelbart efter bevillingsbrevet var modtaget den 16. september 2014. Uheldigvis blev projektlederen syg lidt inde i oktober måned, og da det blev til en langtidssygemelding, måtte vi finde en ny projektleder, som først var på plads i midten af november. Projektet blev således fra starten forsinket med et par måneder, og det skulle vise sig at skabe vanskeligheder med hensyn til den samlede tidsplan.

I efteråret 2014 havde vi en dialog med det amerikanske it-firma Custom Chamber Music med henblik på en teknisk løsning på bearbejdningen af nodematerialet. CCM laver arrangementer af store symfoniske værker for mindre besætninger, og det har bl.a. DAOS medlemsorkestret Felix Ensemble benyttet sig af. CCM ville gerne forsøge, men skulle i givet fald have oplyst den ønskede sværhedsgrad; om der f.eks. kun måtte være ottendedelsnoder, hvilke positioner der kunne accepteres etc. Vi vurderede, at denne noget firkantede tekniske indgangsvinkel til bearbejdningen ville kræve en efterbearbejdning af nodematerialet og besluttede derfor, at det var bedre fra starten at lægge opgaven i hænderne på en erfaren musiker og musikpædagog.

Solobassist Mette Hanskov, der ud over ansættelsen i Det Kongelige Kapel var tilknyttet musikskolen i Lyngby-Tårnbæk som underviser og instruktør for strygerorkestret "Spring Strings" blev engageret til dels at tage sig af nodebearbejdelsen og dels at være instruktør og dirigent på projektets tre planlagte heldagsstævner, hvor konceptet skulle afprøves. Projektledelsen og Mette Hanskov mødtes i begyndelsen af december for at tilrettelægge forløbet.

Processen blev tilrettelagt således, at vi først blandt samvirkets medlemsorkestre ville identificere de tre orkestre, der skulle medvirke i projektet. Derefter skulle orkestrene foreslå værker – eller dele af værker – de ville spille, og gerne noget de allerede var i gang med at indøve eller lige havde arbejdet med. Når værkerne var fastlagt, skulle Mette Hanskov bearbejde nodematerialet i god tid inden de pågældende heldagsstævner, som forventedes gennemført i løbet af foråret 2015.

Med udgangspunkt i en prioriteret liste gik projektlederen i gang med at kontakte orkestrene, men det viste sig hurtigt, at det ikke ville være muligt at gennemføre tidsplanen. Alle orkestrene havde faste planer for foråret - flere også for efteråret - og kunne ikke overkomme mere. Enkelte ville være indstillet på at deltage, hvis det kunne udsættes efteråret 2015. På den baggrund kontaktede vi DFS i marts måned og fik en aftale om, at projektet kunne strække sig ind i efteråret, når blot den afsluttende rapport og regnskabet kunne afleveres primo december 2015.

I mellemtiden havde projektledelsen sat Mette Hanskov i gang med at bearbejde nodemateriale til de værker, der skulle spilles på DAOS sommerstævne, idet vi i nødstilfælde kunne bruge det som en af de planlagte tests. De udvalgte værker fra sommerstævnets repertoire var Beethovens 8. symfoni og Brahms 4. symfoni, og vi fik her den første indikation om, at bearbejdningsopgave ikke var så ligetil, som vi havde forventet. Det gav os vigtige erfaringer med processen, som kunne udnyttes efterfølgende, men konkret måtte vi til sidst opgive at få nodematerialet klart i tide for sommerstævnet. Mere om dette nedenfor.

Aarhus Musikskoles elevorkester "Nedstrygerne" er medlem af DAOS og havde henvendt sig for at deltage i projektet. De blev koblet sammen med Aarhus Strygerensemble og heldagsstævnet blev fastsat til at foregå i Aarhus den 3. oktober med et repertoire valgt blandt de værker Aarhus Strygerensemble havde spillet inden for det seneste år.

Nordsjællands Sinfonia (NSSI) er et stort amatørsymfoniorkester med base i Hillerød, som ønskede at bruge projektet til at invitere amatørmusikere, der havde holdt pause, men gerne ville genoptage den aktive musikudøvelse. Der blev bl.a. indrykket annonce i de lokale aviser. Der blev også sendt invitationer til musikskolerne i området (Hillerød, Allerød, Farum og Hørsholm), men trods ihærdig opfølgning, gav det ikke noget resultat. Ud over orkestrets egne medlemmer deltog 9 gæstemusikere i heldagsstævnet den 21. november.

Der var længe drøftelser med Sønderjyllands Amatør Symfoniorkester (SASO) om deltagelse i projektet. Til sidst besluttede de sig for ikke at være med, og da var det for sent at inddrage andre. Derfor besluttede projektledelsen at lade den tredje test foregå som bladspil den 7. november i forbindelse med DAOS strygerstævne i Helsingør. Det gav den ekstra mulighed at få reaktioner fra en dirigent, som ikke havde været med i forløbet tidligere, nemlig strygerstævnets dirigent Marianne Granvig. Hendes vurdering findes som bilag til rapporten.

Der var i en lang periode dialog med en ildsjæl fra Ballerup, som gerne ville benytte projektet til at etablere et nyt lokalt symfoniorkester. Men efter flere måneders ihærdig søgning efter deltagere, måtte den pågældende erkende, at det ikke var muligt at realisere idéen.

De to heldagsstævner i Aarhus og Hillerød blev fulgt af en observatør fra projektet, og efter hver testdag blev deltagerne bedt om at evaluere forløbet i et elektronisk spørgeskema. 27. november blev forløbet afrundet med en workshop, med deltagelse af nøglepersonerne i projektets gennemførelse.

Bearbejdning af noder

Det er meget almindeligt for bl.a. blæserensembler at bearbejde nodemateriale, så det passer til ensembles instrumensammensætning. Man arrangerer musikken lidt anderledes, end komponisten oprindeligt har gjort.

Det er også udbredt i f.eks. musikskolerne at forenkle nodemateriale, så mindre øvede kan være med i sammenspilsorkestre. Mette Hanskov demonstrerede det tydeligt med musikskoleorkestret Spring Strings, hvor selv nybegyndere, der kun spiller på løse strenge, har deltaget sammen med børn med mange års træning bag sig.

Det specielle i dette projekt har været at udvikle forenklede stemmer, der skal anvendes sammen med originalstemmerne, og gøre det på en måde, så både de trænede musikere og publikum oplever musikken, som den er udtænkt af komponisten. De der spiller de forenklede stemmer skal falde ind i gruppen uden at forstyrre helheden. Samtidig er der en udfordring i at finde en sværhedsgrad, som inspirerer de mindre øvede deltagere, men alligevel er nemmere at gå til end originalstemmen.

Det første forsøg med 1. sats af Beethovens 8. symfoni til brug for sommerstævnet ramte ikke niveauet. Projektledelsen vurderede, at det var for enkelt - eller for nemt - til at kunne tilfredsstille deltagerne. Vi havde åbenbart ikke fået afstemt forventningerne til målgruppens spillemæssige niveau godt nok. Men måske kan det også have været en medvirkende årsag, at Mette Hanskov havde indskrevet de nye stemmer på computeren i nodeprogrammet "Sibelius", mens hun tidligere ved bearbejdning af noder til Spring Strings som regel havde håndrettet i de originale stemmer. Det tager lang tid at skrive en kompliceret stemme ind på computeren.

arr. Mette Hanskov

Symphonie N.8

L. van Beethoven, op.93

Allegro vivace e con brio

The image shows the first four staves of a musical score for the first violin B part of Beethoven's 8th Symphony. The music is in 3/4 time and B-flat major. The first staff starts with a treble clef, a key signature of one flat, and a 3/4 time signature. It contains measures 1 through 10, including a four-measure rest. The second staff starts at measure 11, the third at measure 19, and the fourth at measure 28. The fourth staff includes a boxed letter 'A' above measure 31.

Første udgave af 1. violin B-stemme

Mange bearbejdninger rundt i musikskolerne foregår derfor med rettelak og håndtegnede rettelser, og vi aftalte at Mette Hanskov skulle gøre et nyt forsøg på den måde. Vi fik Beethovens 8. symfoni og violin 1 stemmen til Brahms 4. symfoni tilbage i en ny udgave lavet med "rettelak-metoden". Denne gang så sværhedsgraden ud til at være rigtig, men til gengæld var læsbarheden væsentlig nedsat. Vi vurderede, at det ville være nødvendigt at få indtastet alle stemmerne i "Sibelius", og det var tidsmæssigt ikke muligt at nå det, hvorfor vi besluttede at opgive testen på sommerstævnet. Efterfølgende er de graduerede stemmer til Beethovens 8. symfoni indtastet i "Sibelius", så de er parate til brug.

The image shows a snippet of a musical score for the second violin B part of Beethoven's 8th Symphony, measures 159 through 184. The music is in 3/4 time and B-flat major. The score is heavily annotated with handwritten corrections. Above the first staff, there are several 'v' marks. Above the second staff, there are 'B C des B' and 'B' marks. Above the third staff, there are 'D H C D H' and 'H' marks. Above the fourth staff, there are 'D H C D H C D H C D H C D H C D F D' and 'B' marks. The music is written in a complex, rhythmic style with many sixteenth and thirty-second notes.

Udsnit af 2. version af 1. violin B stemme til Beethovens 8. symfoni udført efter "rettelak-metoden"

Det var tydeligt, at vi måtte finde en ny måde at gøre det på. Vi fandt frem til et scanningsprogram, der kunne scanne originalnoderne ind i "Sibelius". Scanningsprogrammet hedder "Photoscore & NotateMe 8" og kommer fra firmaet Neuratron. Det var nødvendigt at gennemgå scanningen omhyggeligt for fejl, men når det var gjort, var råmateriale i orden, og det blev langt nemmere for Mette Hanskov at bearbejde nodematerialet.

Til heldagsstævnet i Aarhus blev der lavet graduerede stemmer til Mozart Divertimento KV136 (Salzburger symfoni nr. 1) og pizzicato satsen fra Britten Simple Symphony. Til heldagsstævnet i Hillerød blev der lavet graduerede stemmer til Kuhlau Overture til Elverhøj samt til 1. sats af Brahms 1. symfoni. I Helsingør genbrugte vi Mozart noderne.

I tilbagemeldingerne fra Århus gjorde deltagerne opmærksom på, at det ville være en fordel at have både originalstemmen og den graduerede stemme på samme nodeblad, så man dels kunne følge med i den originale stemme og dels havde mulighed at springe fra den ene til den anden, hvis man havde lyst til at spille noget af originalstemmen. Derfor blev noderne til Hillerød stævnet distribueret på den måde.

Udsnit af 1. violin stemmen til Overturen til Elverhøj med originalstemmen og B-stemmen sammen

Heldagsstævne i Århus

Århus Musikskoles eget strygerorkester, "Nedstrygerne", var vært for et heldagsstævne lørdag den 3. oktober, hvor også det etablerede amatørorkester Århus Strygerensemble deltog. Mette Hanskov havde bearbejdet nodematerialet og var stævnets dirigent. Repertoiret var:

W. A. Mozart: Salzburgersymfoni nr. 1 i D-Dur (KV 136), alle satser

Benjamin Britten: Simple Symphony, satsen "Playful Pizzicato"

J. S. Bach: 3. Brandenburgkoncert, en særlig udgave af 1. sats

Leroy Andersson: The Typewriter

De unge musikere fra "Nedstrygerne" havde øvet sig godt i forvejen, mens deltagerne fra strygerensemblet ikke alle havde forberedt sig, da det jo var et værk, de ofte havde spillet. Der var øjensynlig ikke skrevet dynamik ind i B-stemmerne, hvilket var savnet. Der blev øvet intensivt dagen igennem, og dagen sluttede med en minikoncert, hvor alle fire værker blev spillet.

Det var en udfordring at spille forskellige stemmer ved den samme pult, og det vil give mere tryghed, hvis man to og to spiller den samme stemme. I deltagernes tilbagemeldinger blev det desuden anbefalet, at den originale stemme og B-stemmen skulle stå sammen på nodebladet, så man nemmere kan finde ind igen, hvis man falder ud. Dette var især svært for dem der spillede efter B-stemmen. Det blev også kritiseret, at der manglede angivelse af dynamik i B-stemmen, og at strøgsætning ikke var koordineret.

Tilbagemeldingerne giver indtryk af, at det var en fin dag, som både børn og voksne var glade for at have deltaget i. Anbefalingen af at DAOS skulle gå videre med konceptet var entydig. Kritikken af nodematerialet blev taget med til det næste stævne, f.eks. så B-stemmerne stod sammen med de originale stemmer i de noder, der blev delt ud.

Strygerstævne i Helsingør

Ved DAOS strygerstævnet i Helsingør var 32 amatørmusikere samlet for under instruktion af Marianne Granvig at arbejde med Robert Fuchs Strygerserenade nr. 3. Det er tradition på strygerstævnerne at lørdag aften benyttes til såkaldt "bladspil", hvor deltagerne spiller værker, der ikke er øvet på i forvejen. Dette var en god lejlighed til at få afprøvet noget af det nodemateriale, der var udarbejdet til heldagsstævnet i Århus, på en ny gruppe.

Mozart Salzburgersymfoni nr. 1 (KV136) blev gennemspillet to gange, så deltagerne havde mulighed for på skift at prøve både A-stemmerne (de originale) og B-stemmerne (de forenklede). Desuden gav det projektet mulighed for at få en reaktion og tilbagemelding fra en dirigent, der ikke havde været impliceret i udviklingen af nodematerialet. Alle musikere var vandt til at spille i orkester, og vurderede testen med det udgangspunkt.

Den generelt positive reaktion fra deltagerne var suppleret med konstruktiv kritik af nodematerialet. Der var f.eks. unødvendigt mange 1/16 dels pauser og 1/8 dels pauser i den måde noden var skrevet på. Man kunne med fordel have valgt andre nodeværdier i B-stemmen og dermed undgået at forvirre nodebilledet

med de mange pauser. Der blev desuden efterlyst koordinerede strøg i de to stemmer. Som ved testen i Århus af samme værk blev det anført, at de der spillede B-stemmen havde vanskeligt ved at finde ind igen, hvis de faldt ud; det ville være en fordel, hvis A- og B-stemmer stod sammen. Desuden mente flere, at man burde spille samme stemme pultvis, og at musikken ville blive for tung, hvis alt for mange spillede B-stemmer.

Heldagsstævne i Hillerød

Den den 21. november var Nordsjællands Sinfonia (NSSI) værter for et heldagsstævne med deltagelse af NSSIs egne medlemmer og gæstedeltagere, som enten have reageret på en annonce i Frederiksborg Amtsavis, eller var blevet opfordret til at deltage. I alt var der 9 gæster. Det havde fra starten været intentionen, at der også skulle være deltagere fra musikskolerne i området, men desværre havde ingen musikskolelærere reageret positivt på henvendelser fra orkestret, på trods af at kontakterne var startet allerede i foråret 2015. Derfor deltog ingen musikskoleelever i stævnet i Hillerød.

NSSI havde valgt at spille uddrag af det repertoire, som netop skulle i gang med at indøve. De graduerede stemmer blev bearbejdet af Mette Hanskov, der også var dirigent på stævnet

F. Kuhlau: Ouverture til Elverhøj
Brahms 1. symfoni 1. sats.

NSSI havde forberedt en meget fin og veltilrettelagt dag, som begyndte med strygerprøve på først Elverhøj og dernæst Brahms. Ved denne del af prøven var det overskueligt at iagttage deltagere som spillede A-stemmer og deltagere som spillede B-stemmer og se, hvordan det fungerede:

Deltagere, som spillede B-stemmerne havde stor glæde af de graduerede noder, og for de flestes vedkommende var det nemt at følge med. Det ville være en stor fordel, hvis B-stemmer sad ved samme pult, så man spillede efter det samme nodebillede og lettere kunne støtte hinanden, hvis/når man "faldt ud". Det var svært for A-stemmerne at hjælpe, selvom der blev gjort ihærdige forsøg.

Fra kl. 11 var blæserne med, og det blev sammenlagt en fin dag for både blæse og strygere. En lille koncert afsluttede dagen og blev en fin sløjfe på arrangementet. Mette Hanskov var meget oplagt, og især strygerne var utrolig glade for hendes engagement og mange gode råd.

Med erfaringerne fra Århus var B-stemmerne til Hillerød stævnet printet sammen med de originale stemmer, så at der var sikret fælles takttal og dynamik, og så de der spillede B-stemmen kunne følge med i den originale stemme, hvis de faldt ud. Desværre havde medlemmer af NSSI ved en misforståelse ikke modtaget de graduerede noder, så de havde kun deres egne originale stemmer at spille efter. Flere af NSSI's medlemmer ville ellers gerne have prøvet at spille de graduerede noder. Specielt Brahms, som var nyt stof for alle.

Flere blæsere efterspurgte graduerede noder til deres grupper, og her tænkte de primært på forenkledede noder til musikskoleelever så man f.eks. kunne doble stemmerne og på den måde få nye og mindre øvede musikere med.

Konklusioner og anbefalinger

Det har været en entydig tilbagemelding fra alle deltagere i projektet, at DAOS bør arbejde videre med at udvikle nodemateriale med graduerede stemmer. Behovet blev yderligere bekræftet af en henvendelse til DAOS nodearkiv fra Køge Symfoniorkester, der havde læst om projektet i Musikmagasinet og nu gerne ville have en liste over tilgængelige værker med graduerede strygerstemmer.

Det er vigtigt at kunne give unge musikudøvere mulighed for at opleve "suset" ved at spille sammen i et stort orkester. Og de skal opleve det tidligt, så de bliver inspireret til at spille videre og ikke opgiver, fordi det er kedeligt at øve alene. Det er som med musen og elefanten, der går en tur sammen, og musen glæder sig over det og siger: "Ih, hvor vi gungrer".

Voksne der gerne vil spille, har samme behov. Og de der har spillet som unge, men derefter på grund af job, familie og børn har holdt en pause, kan også have nemmere ved at komme i gang igen, hvis der findes en mulighed for at spille efter forenkledede stemmer til at begynde med.

Der findes arrangementer af den store musik, hvor stemmerne er gjort nemmere, så mindre øvede kan spille dem, men det specielle ved det koncept DAOS har afprøvet her er, at vi fastholder målet med at spille musikken i den originale udgave af musikken, men gennem de graduerede noder skaber mulighed for at mindre øvede musikudøvere kan være med.

De graduerede noder

Den udviklede metode med først at indscanne de originale strygerstemmer i "Sibelius" (se side 7) og derefter bearbejde B-stemmerne ud fra den indscannede version har forenklet processen væsentligt, og Mette Hanskov bruger nu denne metode i sit arbejde med Publikumsorkestret i Operaen, hvor mange mindre øvede amatørmusikere deltager.

Men det er meget vigtigt, at der læses omhyggelig korrektur, så man er sikker på, at de indscannede noder er en nøjagtig kopi af originalerne med dynamik, takttal, bogstaver og andre musikalske anvisninger, så dette automatisk går igen i B-stemmerne. Korrekturlæsningen er en meget tidskrævende del af processen, men det tager meget længere tid at rette både originaler og B-stemmer efterfølgende.

En anden vigtig erfaring fra projektet er, at der bør laves en version af noderne, hvor B-stemmen står sammen med originalen, så de der spiller B-stemmen hele tiden kan følge med i hvad de andre spiller. Det giver også mulighed for at man kan springe fra den ene version til den anden og gradvist i løbet af et prøveforløb måske helt gå over til at spille originalstemmen.

Fordi processen med scanning af originalnoder i nodeprogrammet "Sibelius" er så tidskrævende og vigtig for hele konceptet, anbefalede den afsluttende workshop, at DAOS undersøger, i hvilket omfang der allerede findes indscannede udgaver af de store musikalske værker både i Danmark og internationalt. Det vil spare mange ressourcer, hvis man kan genbruge eksisterende materiale.

Musikskolerne

Projektets stævne i Århus bekræftede, at et samarbejde mellem musikskolen og det lokale amatørorkester er både muligt og udbytterigt for begge parter. I det konkrete tilfælde kom initiativet fra musikskolen og DAOS inviterede Århus Strygerensemble til at deltage.

Under det tidligere analyseprojekt ("Hvor går musikskoleeleverne hen, når de går ud?") var et af de positive eksempler Fredericia Musikskole, hvor nogle af lærerne indgår som koncertmestre i Fredericia Byorkester og eleverne får mulighed for at spille i samme orkester sammen med mere øvede voksne amatørmusikere. Også i Sønderjylland er der udviklet et godt samarbejde mellem Sønderborg Musikskole og Sønderjyllands Amatør Symfoniorkester (SASO).

Amatørsymfonikerne, der har øvelokaler på Dronningegårdskolen i Holte, har i flere år haft et samarbejde med Rudersdal Musikskole og givet fælles koncerter. Ved disse koncerter spiller eleverne efter forenklede noder, som bliver bearbejdet af musikskolens lærere. Dvs. at der bliver spillet efter samme noder, blot er nogle af noderne i musikskoleelevernes stemmer fjernet med rettelak. Strøgsætning er koordineret i de enkelte grupper, og det giver en god harmoni, så det er let at spille sammen.

Men desværre er der mange musikskoler, der lukker af for samarbejde med orkestre uden for musikskolens regi, sådan som det skete i Hillerød, hvor ingen af området musikskoler ønskede at deres elever skulle deltage i heldagsstævnet trods gentagne henvendelser mere end et halvt år i forvejen. Det kan skyldes arbejdspress blandt lærerne eller andre planer for elevernes aktiviteter.

Det er synd for musikskoleeleverne, der jo gerne meget tidligt skal opleve, at der er en verden uden for musikskolerne, som de kan blive en del af, når de forlader musikskolen. Dermed får også de mange elever der ikke stiler efter en professionel musiker karriere et mål, så de kan fastholde interessen og blive ved med at øve sig.

DAOS bør gå i tæt samarbejde med Danmarks Musik- og Kulturskoleledere (DMKL) om at finde løsninger, der kan styrke et fremtidigt samarbejde mellem musikskolerne og de lokale amatørorkestre. Der kan være behov for både praktiske modeller og politiske tiltag.

De næste skridt

Målet er at få flere til at være aktive musikudøvere inden for den klassiske musik og meget gerne i DAOS' medlemsorkestre rundt i landet. De vigtige målgruppe er eleverne i musikskolerne, voksne der har spillet tidligere og gerne vil i gang igen, samt andre der er gået i gang med at lære at spille et strygeinstrument og gerne vil spille sammen i et større orkester. Endelig kan der være strygere, der spiller andre genrer som f.eks. jazz, rock eller folkemusik, og som gerne vil prøve at spille klassisk musik. Et af midlerne til at nå målet er graderet nodemateriale.

Projektet har imidlertid tydelig vist, at den oprindelige forventning ikke er holdbar: Det er ikke tilstrækkeligt blot at opbygge et stort arkiv med graduerede noder, som amatørorkestrene kan få samtidig med, at de låner originalnoderne i DAOS' nodearkiv. De graduerede noder skal være der, men der skal mere til.

En mulighed kunne være, at DAOS får etableret et tilbud til medlemsorkestrene om at de kan få udarbejdet graduerede noder til deres kommende koncertrepertoire mod at de gør en særlig indsats for at få nye deltagere til at spille med. En anden model kan være at formidle kontakter mellem medlemsorkestrene og de lokale musikskoler med henblik på at de udvikler fælles projekter med nogle af de eksisterende gode eksempler som forbillede.

Det er med pilotprojektet påvist, at behovet er der, og at det graduerede nodemateriale er et godt middel til formålet. Samtidig er der dokumentation for, at det kræver en stor indsats på mange fronter. DAOS må arbejde videre med konceptet og forsøge at skabe det nødvendige økonomiske grundlag for et langt større projekt, der kan bidrage til at der kommer flere aktive musikudøvere inden for den klassiske amatørmusik.

Bilag:

1. Evaluering fra Mette Hanskov
2. Evaluering fra Marianne Granvig
3. Tilbagemeldinger Århus 3. oktober
4. Tilbagemeldinger Helsingør 7. november
5. Tilbagemeldinger Hillerød 21. november
6. Referat fra afsluttende workshop 27. november
7. Liste over værker der er tilgængelige efter projektet